VYTAUTO DIDŽIOJO UNIVERSITETAS
SOCIALINIŲ MOKSLŲ FAKULTETAS
TEORINĖS PSICHOLOGIJOS KATEDRA

Loreta Bukšnytė, Evelina Kavaliauskaitė

Psichologijos kursinių ir magistro baigiamojo darbo rašymo metodiniai nurodymai

2007
Kaunas

Turinys

Įvadas

Kursiniai darbai psichologijos magistrantūros studijų programose

Baigiamasis magistro darbas

Etiniai mokslinio darbo rengimo klausimai

Naudotos literatūros sąrašas

Priedai

1 priedas. Magistrantūros studijų kursinio darbo titulinio lapo pavyzdys

2 priedas. Baigiamojo magistro darbo titulinio lapo pavyzdys

3 priedas. Baigiamojo magistro darbo santraukos (*summary*) pavyzdys

4 priedas. SMF tarybos nutarimas dėl akademinio nesąžiningumo

Įvadas. Šie metodiniai nurodymai apibrėžia pagrindinius kursinių darbų ir baigiamojo magistro darbo rengimo ypatumus bei taisykles.

Leidinys yra skirtas studijuojantiems psichologijos krypties magistrantūroje, taip pat dėstytojams, kursinių, baigiamųjų magistro darbų vadovams. Juo siekiama apibrėžti vieningus reikalavimus kursiniams ir baigiamiesiems psichologijos darbams, labiau koncentruojantis į darbų rengimo principus bei struktūrą ir nepretenduojant į mokslinę studiją apie mokslinių darbų rašymo metodologiją. Iškilusius metodologinius ir su darbo turiniu susijusius klausimus reikėtų aptarti su darbo vadovu, su kuriuo bendradarbiaujama viso darbo rengimo proceso metu.

Tikimės, kad šie metodiniai nurodymai padės studentams aiškiau suvokti bendruosius reikalavimus, keliamus kursiniams ir baigiamiesiems darbams, ir parengti kokybiškesnį mokslinį darbą.

KURSINIAI DARBAI PSICHOLOGIJOS MAGISTRANTŪROS STUDIJŲ PROGRAMOSE

Kursinis darbas – savarankiškas tam tikro psichologijos reiškinio tyrinėjimas, turintis mokslinio tiriamojo darbo elementų. Jo tikslas – gilinti teorines mokslo žinias bei formuoti mokslinio tiriamojo darbo gebėjimus (Teresevičienė ir kt., 2005).

Kiekvienas kursinis darbas turi turėti aiškiai suformuluotą planuojamą tyrinėti problemą.

VDU psichologijos krypties mokyklinės, organizacinės ir sveikatos psichologijos magistrantūros studijų programų studentai rengia 2 kursinius darbus (pirmasis rengiamas antrame, o antrasis rengiamas trečiame magistrantūros studijų semestre). Kiekvieno kursinio darbo apimtis yra 4 kreditai. Kursinio darbo tema turi atitikti magistranto studijuojamą konkrečią studijų programą. Pirmasis kursinis darbas gali būti teorinio, o antrasis – būtinai ir tiriamojo (empirinio) pobūdžio. Antrame kursiniame darbe dažnai atliekami žvalgomojo pobūdžio (parengiamieji, bandomieji) tyrimai, kurių paskirtis yra patikrinti pasirinktą tyrimo metodą (pavyzdžiui, įvertinti, ar tiriamiesiems yra aiškūs, suprantami studento sudarytos ar pasirinktos anketos klausimai). Pageidautina, kad kursiniai darbai būtų tęstiniai, o jų medžiaga išplėtota baigiamajame magistro darbe.

Bendrieji reikalavimai kursiniams darbams

Tiek pirmo, tiek antro kursinio darbo apimtis nėra griežtai reglamentuojama, tačiau pageidautina, kad būtų ne mažesnė kaip 20 spausdintų A4 formato puslapių. Tekstas rašomas 12 dydžio *Times New Roman* šriftu, tarpas tarp eilučių yra 1,5 intervalo. Tituliniame lape autoriaus vardas, pavardė, darbo pavadinimas rašomi 14 dydžio *Times New Roman* šriftu. Tokiu šriftu taip pat gali būti rašoma darbo dalių (bet ne skyrių ir poskyrių) pavadinimai. Skyrių ir poskyrių pavadinimai rašomi 12 dydžio *Times New Roman* šriftu. Tekstas spausdinamas tik vienoje lapo pusėje. Paraštės lape: 3 cm kairėje, 1,5 cm dešinėje, 2,5 cm viršuje ir 2 cm apačioje. Visi darbo puslapiai turi būti sunumeruoti pradedant tituliniu lapu (jame numeris nerašomas) ir baigiant literatūros sąrašu. Priedų puslapiai nenumeruojami. Puslapio numeris rašomas teksto apačioje dešinėje pusėje arabiškais skaitmenimis. Kiekviena darbo dalis (bet ne skyrius ar poskyris) pradedama naujame puslapyje. Tekste galima paryškinti atskirus žodžius ar sakinius.

Darbas privalo būti kokybiškai atspausdintas ir įrištas.

Kadangi magistrantai rašo 2 kursinius darbus, tituliniame lape nurodomas kursinio darbo numeris: Kursinis darbas Nr. 1 arba Kursinis darbas Nr. 2.

Pirmojo kursinio darbo tikslas – pagilinti ir įtvirtinti teorines žinias, įgyti mokslinio darbo rašymo ir pristatymo įgūdžių. Magistrantas pasirenka problemą ir ją analizuoja remdamasis tam tikromis mokslinėmis teorijomis. Šio kursinio darbo išvados remiasi išsamia literatūros šaltinių analize, studento pastebėtais literatūroje aprašytais dėsningumais. Tačiau kursinis darbas nėra referatas; kursiniame darbe nepakanka tik perrašyti kitų autorių mintis – jos turi būti analizuojamos, lyginamos, grupuojamos ir klasifikuojamos pagal tam tikrus dėsningumus, ieškoma skirtingų autorių požiūrių panašumo ir išryškinami prieštaravimai. Apibendrinant studentas turėtų atskleisti savo gebėjimą savarankiškai ir argumentuotai, moksliškai mąstyti, daryti išvadas.

Antrojo kursinio darbo tikslas – gilinti gebėjimą (šio gebėjimo pradmenys įgyti rengiant baigiamąjį bakalauro darbą) empiriškai patikrinti teorine analize remiantis suformuluotas hipotezes; mokėti formuluoti empirinio tyrimo tikslus ir naudojant tinkamus metodus mokėti juos pasiekti; tobulinti moksliškai pagrįstų išvadų formulavimo įgūdžius. Šiame mokymosi etape iš studento reikalaujama gebėjimo savarankiškai parengti tyrimo schemą ir sugebėti ją įgyvendinti naudojant adekvačius tyrimo įrankius.

Kursinio darbo rengimo etapai

1. Temos paieška.

Kursinio darbo tema turi būti iš tos studijų programos, kurioje magistrantas studijuoja, taip pat būti paremta kuriuo nors studijuotu arba studijuojamu studijų dalyku. Kursinio darbo temą gali pasirinkti pats magistrantas, ji gali būti siūloma katedros ar kursinio darbo vadovo. Nesvarbu, kuriuo iš minėtų būdų yra pasirinkta tema, ji turi būti suderinta su kursinio darbo vadovu ir turi būti gautas jo sutikimas vadovauti tokia tema rašomam kursiniam darbui. Tik po to magistrantas gali pradėti rengti šį kursinį darbą.

2. Literatūros analizė ir problemos suformulavimas.
3. Tyrimo tikslo, tyrimo objekto ir tyrimo uždavinių suformulavimas.
4. Remiantis anksčiau atlikta literatūros analize iškeliamos darbo hipotezės.
5. Apgalvojama, parengiama ir su vadovu aptariama tyrimo schema.
6. Gaunami tyrimui atlikti reikalingi leidimai.
7. Atliekamas empirinis tyrimas.
8. Statistinis duomenų sutvarkymas.
9. Gautų rezultatų analizė ir aprašymas.
10. Išvados.

Kursinio darbo struktūra

Titulinis lapas

Turinys

Įvadas

Pagrindinių sąvokų žodynėlis

Literatūros analizė

Tyrimo tikslas, uždaviniai, hipotezės

Tiriamieji

Tyrimo metodika (metodai)

Tyrimo procedūra

Tyrimo rezultatai

Rezultatų aptarimas

Išvados

Rekomendacijos (neprivaloma)

Literatūros sąrašas

Priedai (neprivaloma)

Plačiau apie mokslinio darbo rengimo principus ir etapus, šių struktūrinių dalių turinį ir pan. galima rasti: Kardelis, K. (2005). *Mokslinių tyrimų metodologija ir metodai*. Šiauliai: Lucilijus; Martišius, V. (1999). *Psichologijos metodai*. Vilnius: Egalda; Rienecker, L. ir Jorgensen, P. S. (2003). *Kaip rašyti mokslinį darbą*. Vilnius: Aidai; Vaitkevičius, R. ir Saudargienė, A. (2006). *Statistika su SPSS psichologiniuose tyrimuose*. Kaunas: VDU.

Kursinio darbo vertinimas

Kursinį darbą vertina kursinio darbo vadovas remdamasis šiais kriterijais:

- ar aiškiai apibrėžta, tinkamai suformuluota problema;
- ar iš problemos logiškai išplaukiantis, tinkamai suformuluotas darbo tikslas ir uždaviniai;
- ar darbo tema, problema, tikslas, literatūros analizė, išvados siejasi tarpusavyje (išplaukia viena iš kitos) ir sudaro loginę, nuoseklią darbo struktūrą;
- ar kitų autorių mintys ne tik atpasakojamos, bet ir analizuojamos, lyginamos tarpusavyje, atskleidžiant teorijų stipriąsias ir silpnąsias puses;
- ar pateikiami naudojamų svarbiausių sąvokų apibrėžimai ir jų laikomasi visuose darbo skyriuose;

- ar darbe magistrantas pateikia savo samprotavimus apie perskaitytus kitų autorių darbus, taip parodydamas savo gebėjimą moksliškai mąstyti;
- ar darbe naudojama ir išsamiai išanalizuota naujausia mokslinė literatūra lietuvių ir užsienio kalbomis;
- ar darbas parengtas laikantis akademinio sąžiningumo principo;
- ar cituodamas kitus autorius, perpasakodamas jų mintis magistrantas laikosi bendrų citavimo taisyklių (perskaičius darbą nėra nustatyta plagijavimo atvejų);
- ar darbas parašytas taisyklinga lietuvių kalba;
- ar hipotezės suformuluotos atsižvelgiant į reikalavimus (žr. Martišius, 1999);
- ar tyrimo metodologija aiškiai išplaukia iš teorinės tyrimo dalies;
- ar pasirinkta tinkama tyrimo schema;
- ar pasirinkti tyrimo metodai yra aiškiai aprašyti ir tinkami iškeltam tyrimo tikslui pasiekti, tyrimo hipotezėms patikrinti;
- ar tyrimo rezultatų apdorojimui panaudoti adekvatūs statistinės analizės metodai;
- ar tyrimo rezultatai aprašyti aiškiai ir išsamiai, ar jie rezultatų aptarimo skyriuje analizuojami, lyginami su kitų autorių atliktais tyrimais;
- ar išvados yra konkrečios, pagrįstos, atspindinčios pagrindinius darbo rezultatus ir patvirtinančios / paneigiančios darbe iškeltas hipotezes.

Dažnai magistrantams kyla klausimas, kiek literatūros šaltinių reikėtų apžvelgti kursiniame darbe. Rekomenduojama darbe išanalizuoti tiek literatūros šaltinių, kiek reikia, kad išsamiai atskleistumėte tiriamą reiškinį. Kadangi kursinis darbas yra tiriamojo pobūdžio mokslinė veikla, tai pagrindiniai literatūros šaltiniai rengiant jį yra moksliniai straipsniai, monografijos. Vadovėliai, metodinės priemonės, žodynai, enciklopedijos gali būti naudojama kaip papildoma, bet ne pagrindinė literatūra.

BAIGIAMASIS MAGISTRO DARBAS

Baigiamasis magistro darbas yra individualus, pagrįstas savarankiška teorinės medžiagos analize ir empiriniais tyrimais magistranto darbas, kuriame nagrinėjama magistranto studijų programą atitinkanti problema. Tai yra „savarankiškas mokslinio tiriamojo arba projektinio pobūdžio studento darbas, atliekamas studijų programos pabaigoje ir skirtas analitinėms, tiriamosioms ir kt. pažintinėms bei funkcinėms kompetencijoms įgyti“ (VDU Studijų reguliaminas,

p. 2). Darbas turi atitikti mokslo darbams keliamus reikalavimus ir atskleisti per magistrantūros studijų laikotarpį išsiugdytus studento gebėjimus. Baigiamojo magistro darbo tikslas yra magistranto kompetencija taikyti studijų metu įgytas mokslines žinias bei įgūdžius atliekant savarankiškus mokslinius tyrinėjimus ir sprendžiant praktines problemas.

Sėkmingai apgynus šį darbą viešame baigiamųjų magistro darbų kvalifikacinės komisijos posėdyje magistrantui suteikiamas kvalifikacinis magistro mokslo laipsnis mokyklinės, organizacinės ar sveikatos psichologijos srityje.

Baigiamojo magistro darbo rengimo metu magistrantai gilina gebėjimus:

- sisteminti ir analizuoti mokslinę literatūrą;
- nuosekliai ir argumentuotai dėstyti mintis;
- savarankiškai moksliškai mąstyti ir kelti hipotezes;
- remiantis iškeltomis hipotezėmis parengti tinkamą tyrimo schemą, atlikti tyrimą bei apibendrinti jo rezultatus;
- spręsti svarbias metodologines bei praktines pasirinktos srities problemas;
- aiškiai bei pagrįstai formuluoti išvadas apie reiškinį;
- pritaikyti studijų metu įgytas žinias ir įgūdžius atliekant savarankiškus mokslinius tyrinėjimus ir sprendžiant praktines problemas.

„Baigiamasis darbas turi būti analitinis, pagrįstas (priklausomai nuo magistrantūros mokslinio tiriamojo ar taikomojo pobūdžio) savarankiškais moksliniais ar taikomaisiais tyrimais. Jis negali būti vien aprašomasis, apžvalginis. Baigiamuoju darbu magistrantas turi parodyti savo sugebėjimą ne tik analizuoti pasirinktą temą, vertinti kitų asmenų anksčiau atliktus atitinkamos krypties darbus, sėkmingai atlikti tos krypties tyrimus, bet ir aiškiai bei pagrįstai formuluoti tyrimų išvadas, aprašyti savo atliktą tiriamąjį darbą pagal universiteto patvirtintus reikalavimus“ (LR Švietimo ir mokslo ministro įsakymas „DĖL BENDRŲJŲ REIKALAVIMŲ STUDIJŲ PROGRAMOMS“, 2005 m. liepos 22 d. Nr. ISAK-1551, Vilnius).

Bendrieji reikalavimai baigiamajam magistro darbui

Baigiamojo magistro darbo temą gali pasirinkti pats magistrantas, ji gali būti siūloma katedros ar baigiamojo darbo vadovo. Nesvarbu, kuriuo iš minėtų būdų remiantis pasirinkta tema, ji turi būti suderinta su baigiamojo darbo vadovu ir turi būti gautas sutikimas vadovauti tokia tema rašomam baigiamajam darbui. Tik po to magistrantas gali pradėti jį rengti.

Apie baigiamojo darbo temą studentai turėtų pradėti svarstyti pirmame magistrantūros studijų semestre, kai renkasi pirmojo kursinio darbo temą. Magistro baigiamojo darbo temos ir vadovai galutinai tvirtinami ketvirto semestro pradžioje Teorinės psichologijos katedros teikimu ir Rektoriaus įsakymu. Baigiamasis darbas galutinai parengiamas per ketvirtąjį studijų semestrą ir vertinamas 20 kreditų.

Kaip minėta anksčiau, magistrantui rekomenduojama laikytis kursinių darbų ir baigiamojo darbo tęstinumo principo. Susiklosčius tam tikroms aplinkybėms magistrantas baigiamajam darbui gali rinktis kitokią nei kursiniuose darbuose analizuotą tematiką. Svarbu (*šio principo privaloma laikytis*), kad baigiamojo magistro darbo tema atitiktų magistranto studijuojamą mokslo kryptį ir studijų programą.

Baigiamojo magistro darbo apimtis yra apie 60 spausdintų A4 formato puslapių. Priedai į minėtą apimtį neįskaičiuojami. Tekstas rašomas 12 dydžio *Times New Roman* šriftu, tarpas tarp eilučių yra 1,5 intervalo. Tituliniame lape autoriaus vardas, pavardė, darbo pavadinimas rašomi 14 dydžio *Times New Roman* šriftu. Tokiu šriftu taip pat gali būti rašomi darbo dalių (bet ne skyrių ir poskyrių) pavadinimai. Skyrių ir poskyrių pavadinimai rašomi 12 dydžio *Times New Roman* šriftu. Tekstas spausdinamas tik vienoje lapo pusėje. Paraštės lape: 3 cm kairėje, 1,5 cm dešinėje, 2,5 cm viršuje ir 2 cm apačioje. Visi darbo puslapiai turi būti sunumeruoti pradedant tituliniu lapu (jame numeris nerašomas) ir baigiant literatūros sąrašu. Priedų puslapiai nenumeruojami. Puslapio numeris rašomas teksto apačioje dešinėje pusėje arabiškais skaitmenimis. Kiekviena darbo dalis (bet ne skyrius ar poskyris) pradedama naujame puslapyje. Tekste galima paryškinti atskirus žodžius ar sakinius.

Darbas privalo būti kokybiškai atspausdintas ir įrištas. Paskutinio įrišto lapo vidinėje pusėje priklijuojamas vokas dokumentams (darbo vadovo ir recenzento atsiliepimams) įdėti.

Baigiamasis magistro darbas susideda iš kelių pagrindinių dalių (žr. Baigiamojo magistro darbo struktūra), kurios gali būti skaidomos į skyrius ir poskyrius. Darbo dalių, skyrių ir poskyrių pavadinimai turi sietis tarpusavyje ir sudaryti visumą. Svarbu, kad skyriaus ar poskyrio turinys atitiktų jo pavadinimą. Kiekvienas skyrius turėtų baigtis tam tikru apibendrinimu. Remiantis skyriaus apibendrinimais yra formuluojamas visos dalies apibendrinimas.

Rašant darbą reikia laikytis akademinio sąžiningumo principo (žr. 4 priedą). Būtina nurodyti, kurios darbe pateikiamos mintys yra kitų autorių. Magistrantas turėtų būti susipažinęs su VDU psichologijos katedrose rašytais baigiamaisiais bakalauro bei magistro darbais ir nerašyti identiško darbo, tačiau jis gali apžvelgti, palyginti savo tyrime gautus duomenis su panašia tematika besidomėjusių baigiamųjų darbų autorių tyrimų duomenimis.

Baigiamasis darbas rašomas taisyklinga lietuvių kalba, turi būti ištaisytos gramatinės ir stiliaus klaidos. Reikėtų vengti publicistinės kalbos, sudėtingų, painių sakinių, grožinės literatūros citatų, o naudoti mokslinę kalbą. Gerai parašytas darbas yra tas, kurį lengva skaityti ir suprasti.

Baigiamasis magistro darbas turi atitikti bendruosius mokslo tiriamųjų darbų reikalavimus ir mokslinio darbo etikos reikalavimus. Atliekant empirinį tyrimą ir pristatant rezultatus laikomasi mokslinių tyrimų etikos reikalavimų.

Rengiant darbą magistrantą konsultuoja katedros vedėjo patvirtintas baigiamojo magistro darbo vadovas. Rekomenduojama, kad magistranto pasirinkta tema ir darbo vadovo mokslinių tyrinėjimų sritis sutaptų. Darbo vadovą magistrantas turėtų rinktis iš VDU Teorinės psichologijos katedros arba Bendrosios psichologijos katedros dėstytojų, turinčių mokslų daktaro laipsnį. Atskirais atvejais, suderinus su katedros vedėju, baigiamojo magistro darbo vadovu gali būti ir ne VDU dirbantis dėstytojas ar mokslininkas. Kai kuriais atvejais darbo vadovui gali talkinti konsultantai, dirbantys kituose universiteto padaliniuose arba kitose įstaigose. Tokiu atveju konsultanto pavardė nurodoma baigiamojo darbo tituliniame lape.

Visuose baigiamojo magistro darbo rengimo etapuose magistrantas turi bendradarbiauti, konsultuotis su darbo vadovu, supažindinti vadovą su jau nuveiktais ir planuojamais atlikti darbais, aptarti kylančias problemas. Jei bendradarbiavimas nevyksta dėl darbo vadovo kaltės, magistrantas kreipiasi į katedros vedėją prašydamas pakeisti darbo vadovą. Jei bendradarbiavimas nevyksta dėl magistranto kaltės (pavyzdžiui, magistrantas neinformuoja, kaip jam sekasi rašyti baigiamąjį darbą, neatvyksta į sutartus susitikimus, be darbo vadovo žinios pakeičia darbo temos pavadinimą ar pan.), tai pradiniuose darbo rašymo etapuose (kol katedros posėdyje nepatvirtinta darbo tema ir vadovas) darbo vadovas gali atsisakyti vadovauti šio magistranto baigiamajam darbui apie tai raštu informuodamas katedros vedėją ir magistrantą. Jei nebendradarbiavimas pastebimas vėlesniuose etapuose (pavyzdžiui, po temos patvirtinimo magistrantas nepateikia savo tarpinių darbo rezultatų, nepateikia parašyto darbo vadovui, kad šis galėtų jį perskaityti, ir pan.), darbo vadovas, rašydamas atsiliepimą, informuoja apie šias problemas.

Parašyto baigiamojo magistro darbo 3 egzemplioriai pristatomi į Teorinės psichologijos katedrą. Baigiamasis magistro darbas Teorinės psichologijos katedroje saugomas 10 metų.

Kartu su baigiamuoju darbu į katedrą yra pristatoma:

- pirminė tyrimo medžiaga (tyrimo protokolai);
- pirminiai duomenys, suvesti elektroninėje laikmenoje, kurioje taip pat turėtų būti su tais duomenimis atlikti pagrindiniai statistiniai skaičiavimai;
- baigiamasis darbas elektroninėje laikmenoje.

Magistrantas taip pat turėtų pateikti:

- institucijos, kurioje buvo atliekamas tyrimas, leidimą / sutikimą atlikti tyrimą;
- tiriamųjų sutikimus dalyvauti tyrime (jei tyrimo specifika to reikalauja), pavyzdžiui, jei buvo tirti vaikai iki 16 metų amžiaus, tai jų tėvų sutikimus;
- etikos komisijos išduotą leidimą ar komisijos posėdžio protokolo išrašą (jei tyrimo specifika šio leidimo reikalavo).

Visa pirminė tyrimo medžiaga saugoma iki baigiamojo darbo viešo gynimo ir mėnesį po jo. Per mėnesį po darbo gynimo magistrantas turi teisę atsiimti šią medžiagą. Jei to nepadaro, po mėnesio pirminė baigiamojo darbo tyrimo medžiaga (tyrimo protokolai) gali būti sunaikinama.

Baigiamojo magistro darbo rengimo etapai

1. Temos pasirinkimas.

Kartais darbo temą siūlo darbo vadovas, tačiau pageidautina, kad magistrantas pirmiausiai pats atrastų jį dominančią sritį, iškeltų idėją, o tada kartu su darbo vadovu diskutuodami ir analizuodami mokslinę literatūrą suformuluotų konkrečią temą. Svarbu, kad pasirinkta tema domintų patį magistrantą, nes gilintis į temą, kuri magistrantui yra neįdomi – sunkus užsiėmimas.

Renkantis temą reikia atsižvelgti į darbo realizavimo galimybes: ar yra pakankamai literatūros šaltinių, ar bus galima atlikti tyrimą, rasti ir panaudoti reikalingus tyrimo metodus ir pan.

2. Mokslinės literatūros pasirinkta tema paieška ir analizė.
3. Tyrimo plano parengimas ir organizavimas.
4. Gaunami tyrimui reikalingi leidimai.
5. Tyrimo atlikimas.
6. Duomenų įvedimas ir patikrinimas.
7. Statistinis duomenų sutvarkymas.
8. Gautų rezultatų aprašymas.
9. Išvadų ir pasiūlymų paruošimas.

Plačiau apie mokslinio darbo rengimo principus ir etapus, šių struktūrinių dalių turinį ir pan. galima rasti: Kardelis K. (2005). *Mokslinių tyrimų metodologija ir metodai*. Šiauliai: Lucilijus; Martišius V. (1999). *Psichologijos metodai*. Vilnius: Egalda; Rienecker L. ir Jorgensen P. S. (2003). *Kaip rašyti mokslinį darbą*. Vilnius: Aidai; Vaitkevičius R. ir Saudargienė A. (2006). *Statistika su SPSS psichologiniuose tyrimuose*. Kaunas: VDU.

10. Pasiruošimas darbo gynimui (skaidrės, atsakymai į recenzento pastabas).
11. Darbo gynimas.

Baigiamojo magistro darbo struktūra

Titulinis lapas. Jis tvirtinamas vienodos struktūros visiems Vytauto Didžiojo universitete rengiamiems baigiamiesiems darbams. Šių metodinių nurodymų rašymo metu galiojantį titulinio lapo pavyzdį rasite 2 priede, tačiau baigiant rašyti savo darbą rekomenduotume pasitikslinti, ar jo struktūra nepasikeitė. Paprastai baigiamojo darbo titulinis lapas būna pateikiamas VDU intranete arba informaciją galite rasti katedroje.

Turinys. Jame nurodoma atskirų sudėtinių darbo dalių, skyrių ir poskyrių pavadinimai bei jų puslapiai tekste. Kiekviena darbo dalis turi turėti savo pavadinimą, kuris rašomas didžiosiomis raidėmis. Skyrių ir poskyrių pavadinimai rašomi mažosiomis raidėmis (išskyrus pirmąją raidę).

Pagrindinės darbo dalys numeruojamos arabiškais skaitmenimis, išskyrus įvadą, sąvokų žodynėlį, išvadas, rekomendacijas, literatūros sąrašą, santraukas lietuvių ir anglų kalbomis, priedus, kurie nenumeruojami. Kiekvienas priedas turi turėti pavadinimą ir numerį. Kiekviena darbo pagrindinė dalis gali būti skaidoma į skyrius ir poskyrius. Po darbo dalių, skyrių ir poskyrių pavadinimų taškas nededamas. Pagrindinės reikšmingos sąvokos, esančios darbo temos pavadinime, vienaip ar kitaip turi atsispindėti, sietis su skyrių ir poskyrių pavadinimais. Darbo dalių, skyrių ir poskyrių pavadinimai turi sietis tarpusavyje ir sudaryti visumą. Svarbu, kad skyriaus ar poskyrio teksto turinys atitiktų jo pavadinimą.

Įvadas yra skirtas pristatyti baigiamajame darbe analizuojamą problemą, atskleisti jos aktualumą, parodyti šios problemos nagrinėjimo svarbą. Šioje dalyje yra paaiškinama atlikto darbo mokslinė ir praktinė reikšmė, galimybė gautas išvadas pritaikyti konkrečioje veikloje.

Magistrantas įvade gali atskleisti darbo temos pasirinkimo ne tik bendrus, bet ir asmeninius motyvus (pavyzdžiui, darbo tema aktuali įstaigoje, kurioje dirba magistrantas; magistrantui tai asmeniškai įdomi problema ar pan.).

Įvadas baigiamas darbo tikslo suformulavimu. Darbo tikslas yra formuluojamas aiškiai, konkrečiai ir turi atspindėti norimą pasiekti rezultatą. Darbo tikslas kaip ir temos pavadinimas turi aiškiai nusakyti tyrimo objektą. Įvado apimtis yra 1-2 puslapiai.

Sąvokų žodynėlis. Šioje dalyje magistrantas pateikia svarbiausias darbo sąvokas ir jas paaiškina. Reikėtų neužmiršti prie sąvokos apibrėžimo nurodyti jo autorių ir pateikti nuorodą į literatūros šaltinį.

Literatūros analizė. Šis skyrius sudaro apie 1/3 viso baigiamojo magistro darbo. Jo tikslas – parengti prielaidas būsimam empiriniam problemos tyrimui.

Šiame skyriuje magistrantas įvade pateiktą problemą analizuoja remdamasis pasaulio ir Lietuvos autorių moksliniais darbais. Darbe turėtų būti naudojama ir išsamiai išanalizuota naujausia mokslinė literatūra lietuvių ir užsienio kalbomis. Analizuojama tiek mokslinių šaltinių, kiek būtina nagrinėjamam reiškiniui išsamiai atskleisti. Literatūros analizėje yra pateikiami svarbiausi reiškiniai ir teoriniai modeliai, susiję su tyrinėjama problema, palyginami skirtingi autorių požiūriai, išryškinami pastebėti prieštaravimai. Studentas būtinai turėtų atskleisti, kas jau yra nuveikta pasaulyje ir Lietuvoje analizuojant šią problemą, pristatyti empirinius tyrimus šioje srityje. Iš literatūros apžvalgos dalies turėtų būti aišku, kokiomis teorinėmis prielaidomis vadovausis magistrantas atlikdamas empirinį tyrimą.

Magistrantas turi ne tik pateikti kitų mintis, bet ir parodyti gebėjimą jas analizuoti, diskutuoti su jau atliktų tyrimų autoriais, išryškinti tuos klausimus, į kuriuos nėra aiškaus atsakymo. Būtent šie klausimai ir atspindi magistranto darbo aktualumą ir reikalingumą.

Literatūros apžvalga turi būti gerai struktūruota. Magistrantas neturėtų stengtis pateikti bet kokios medžiagos, kurią skaitė, tikėdamasis tuo parodyti savo darbštumą ir išprusimą – čia turėtų būti svarstomi tik tie klausimai, kurie tiesiogiai siejasi su darbo tema. Perkrovimas citatomis dar nereiškia darbo moksliškumo. Atvirkščiai, tai gali rodyti magistranto nesugebėjimą analizuoti perskaitytos medžiagos ir daryti išvadų.

Jei magistrantas, pateikdamas užsienio autorių mintis, suabejoja dėl išverstos iš užsienio kalbos sąvokos tikslumo, tai šalia lietuviško sąvokos apibūdinimo pateikia terminą užsienio kalba, nurodydamas, iš kurios kalbos terminas verstas, pavyzdžiui, atsparumas stresui (angl. *resiliece*).

Kito autoriaus minties pristatymas kaip savo yra laikomas plagijavimu. Darbe pristatant kito autoriaus mintį, turi būti aišku, kur yra jo, o kur – jūsų interpretacijos. Paprastai rengiant socialinių mokslų srities darbą remiamasi Amerikos psichologų asociacijos nustatytais reikalavimais (APA, 2001).

Tekste būtina nurodyti autorių, kuriuo remiatės, ir jo publikacijos išleidimo metus. Pavyzdžiui: *Klinikiniu požiūriu jatrogeninėms ligoms priskiriami neigiamas vaistų poveikis ir žaizdų infekcijos, neigiamos pasekmės po chirurginės intervencijos, įvairių procedūrų, rentgenoterapijos (Lakshmanan, Hershey & Breslau, 1986; Edwards, 1999). Pasak Daubaro*

(2003), klinikiniai psichologai ne tik dirba specialistų, teikiančių psichiatrinę pagalbą gydymo institucijose, komandose, tačiau dalyvauja ir darbo, karinėse, mokymosi ir teisminėse ekspertizėse.

Citavimo ženklus naudokite tuomet, kai norite kažką išskirti – teiginį, citatą, tekste minimos knygos ar straipsnio pavadinimą. Pavyzdžiui: *Paskutinis klausimas Eysenck asmenybės klausimyne yra „Ar jūs buvote nusistatęs priešiškai šių klausimų atsakinėjimui?“. Accordino (2001) straipsnyje „The psychological and psychosocial impact of disability“ pristato psichosocialinės reabilitacijos programoje taikomus kognityvinės elgesio ir racionalios emocinės elgesio psichoterapijos modelius.*

Cituojant tekstą pažodžiui būtina nurodyti šaltinio puslapį, iš kurio imate citatą. Pavyzdžiui: *Beck (2005) tokį požiūrį į neurozes pavadino kognityvine psichoterapija, „kadangi savistaba, įžvalga, tikrovės suvokimas ir mokymasis yra iš esmės kognityviniai procesai“ (p. 21).*

„…“ sakinyje naudojama tuomet, kai norite parodyti, kad praleidote dalį informacijos iš cituojamo šaltinio. „[]“ reiškia jūsų įterptą žodį ar frazę citatoje, kad geriau paaiškintumėte cituojamą šaltinį. Pavyzdžiui: *Jis teigė, kad „savistaba, įžvalga, tikrovės suvokimas ... yra iš esmės kognityviniai procesai, [taigi] šis požiūris į neurozes buvo pavadintas kognityvine psichoterapija“ (Beck, 2005, p. 21).*

Citatas, kurias sudaro 40 ir daugiau žodžių, patalpinkite į atskirą bloką, nenaudokite citavimo ženklų. Citatą pradėkite naujoje eilutėje, prasidedančioje 1,3 cm nuo kairės paraštės. Pavyzdžiui:

Savo knygoje Beck (2005) teigė:

> Psichologiniai sunkumai ... gali būti paprastų procesų, pavyzdžiui, klaidingo išmokimo, neteisingų išvadų, padarytų remiantis nepakankama ar netikslia informacija, arba nesugebėjimo reikiamai atskirti vaizduotės nuo tikrovės rezultatas. Be to, mąstymas gali būti nerealistiškas, jei remiasi klaidingomis prielaidomis. ... Kadangi savistaba, įžvalga, tikrovės suvokimas ir mokymasis yra iš esmės kognityviniai procesai, šis požiūris į neurozes buvo pavadintas kognityvine psichoterapija (p. 21).

Jei pateikiate ne tikslią citatą, o kito autoriaus mintį, nenaudokite citavimo ženklų, bet nurodykite šaltinį. Pavyzdžiui: *Endler ir Parker (2001) vengimą vertina kaip veiksmus ir kognityvinius pokyčius vengiant stresinės situacijos.*

Jei citata imama iš elektroninių šaltinių, dažnai nebūna įmanoma (išskyrus Acrobat Reader tipo failus) nurodyti puslapio numerio. Tuomet pažymėkite autorių, šaltinio parengimo metus, „¶“ simbolį ir pastraipos, kuri cituojama, numerį. Pavyzdžiui: *Pasak Lietuvos skausmo draugijos (2006, ¶ 3), „du trečdaliai lėtinį skausmą patiriančiųjų praranda normalų socialinį, asmeninį gyvenimą, 25% atvejų sutrinka šeimos santykiai, 20% atvejų atsiranda depresijos požymių, 15% – ketinimai žudytis“.*

Stenkitės cituoti ar remtis pirminiais moksliniais šaltiniais, juose pateikiamais tyrimų rezultatais. Jei neturite priėjimo prie pirminio šaltinio, cituodami antrinį šaltinį iš publikacijos ar knygos, paminėkite pirminį (originalų) šaltinį tekste, tačiau remkitės antriniame šaltinyje minima informacija. Literatūros sąraše paminėkite antrinį šaltinį. Pavyzdžiui: *Analizuodamas vaikų prisitaikymą mokyklai Donaldson (1979) cituoja Piaget (1942) ir išskiria šias pažintinės raidos stadijas.*

Cituojant kitą autorių ar pateikiant jo idėjas ne iš pirminio šaltinio, būtina pateikti pirminio šaltinio autoriaus pavardę ir šaltinio publikavimo metus, cituojamo šaltinio autorių, šaltinio publikavimo metus ir puslapio numerį, iš kurio imama citata. Taip pat turi būti aiškiai nurodoma, kad cituojamas ne pirminis šaltinis. Pavyzdžiui: *A. D. Baddeley pristatė ketvirtą darbinės atminties komponentą – ribotos apimties epizodinę saugyklą (Baddeley, 2001; cit. pagal Martišius, 2006, p. 161).* Literatūros sąraše reikia nurodyti tą šaltinį, iš kurio pateikiama informacija (šiuo atveju – Martišius, V. (2006). *Kognityvinė psichologija*. Kaunas: VDU).

Kai yra šeši ir daugiau publikacijos autorių, tekste paminėkite pirmojo pavardę ir pridėkite „et al.“ arba „ir kt.“, nurodykite šaltinio publikavimo metus. Pavyzdžiui: *Atlikti tyrimai rodo, kad identiškų dvynių atveju... (Bouchard et al., 1999)* arba *Bouchard ir kt. (1999) nustatė, kad identiškų dvynių atveju...* .

Jei tekste pateikiate dvi ar daugiau nuorodų į šaltinius, kurių autorių skaičius yra šeši ir daugiau ir sutampa pirmojo autoriaus pavardė bei šaltinio publikavimo metai, paminėkite tiek autorių pavardžių, kiek reikia, kad atskirtumėte šaltinius. Pavyzdžiui, jei yra du šaltiniai: Kosslyn, Koenig, Barrett, Cave, Tang, and Gabrieli (1996) ir Kosslyn, Koenig, Gabrieli, Tang, Marsoleck, and Daly (1996), nurodykite: Kosslyn, Koenig, Barrett ir kt. (1996) ir Kosslyn, Koenig, Gabrieli ir kt. (1996).

Kai konkretaus autoriaus darbai publikuoti tais pačiais metais, kad atskirtumėte šaltinius prie metų prirašykite simbolius a, b, c ir t. t. Nepamirškite simbolių paminėti ir šaltinius įtraukdami į literatūros sąrašą. Pavyzdžiui: *Weiner (2001a, 2001b) teigimu, Rorschach metodika buvo sukurta ne diagnostikai ar elgesio prognozavimui, o vertinti asmenybės charakteristikas, tačiau yra efektyvi ir tinkama vertinant psichologinius procesus, psichinę būseną ir numatant elgesį tiek, kiek tai tiesiogiai susiję su asmenybės dinamika.* Literatūros sąraše nurodykite: Weiner, I. B. (2001a). Advancing the science of psychological assessment: The Rorschach inkblot method as exemplar. *Psychological Assessment, 13(4)*, 423-432. Weiner, I. B. (2001b). Considerations in collecting Rorschach reference data. *Journal of Personality Assessment, 77(1)*, 122–127.

Tyrimo tikslas, uždaviniai, hipotezės. Šiame skyriuje pateikiamas darbo tikslas, kuris turėtų būti konkretus ir magistrantui pasiekiamas (įveikiamas) atliekant tyrimą. Darbo tikslas detalizuojamas darbo uždaviniuose, kurie yra tikslo siekimo etapai (žingsniai).

Remiantis darbo tikslu formuluojamos hipotezės. Studentas, konsultuodamasis su darbo vadovu, nusprendžia, kiek ir kokias hipotezes reikia patikrinti, atsižvelgiant į nagrinėjamą problemą ir iškeltą darbo tikslą (plačiau žr. Martišius, 1999).

Dažniausios klaidos:

– darbo tikslas per menkai susietas su darbo temos pavadinimu, tyrinėjama problema;
– dviprasmiškos ar per plačios hipotezės.

Tyrimo metodika. Konkrečiame tyrime naudojamų metodų sistema (visuma) vadinama metodika (Ruževičius, 2003). Šios dalies pradžioje galima dar kartą pakartoti pagrindines teorines prielaidas, kuriomis vadovausis magistrantas atlikdamas empirinį tyrimą. Ši dalis skirstoma į smulkesnius skyrius tokia tvarka: tiriamieji, tyrimo metodai, tyrimo procedūra (eiga).

Rašant šią dalį reikėtų žinoti, jog sąvokos *metodai, metodika* ir *metodologija* nėra sinonimai, ir suvokti jų reikšmes.

Kartais šios dalies pavadinimo („Tyrimo metodika“) atsisakoma ir yra pateikiami tik skyrių („Tiriamieji“, „Tyrimo metodika (metodai)“, „Tyrimo procedūra“) pavadinimai. Kaip elgtis konkrečiu atveju, reikėtų pasitarti su savo darbo vadovu.

Tiriamieji. Šiame skyriuje pateikiamos visos reikšmingos tiriamųjų imties charakteristikos, taip pat nurodoma institucija, kurioje atliktas tyrimas. Turi būti nurodoma atsisakiusių dalyvauti tyrime (jei tokių buvo) žmonių skaičius ir kokios to atsisakymo priežastys; taip pat sugadinti ar pan. protokolai. Šiame skyriuje taip pat turi būti paaiškinta, kaip parinkti tiriamieji iš bendrosios aibės (ar jie pasirinkti atsitiktiniu principu, ar pagal tam tikrus požymius), paaiškinti atrinkimo kriterijai. Magistrantas taip pat turėtų pateikti informaciją, ar tiriamieji buvo informuoti apie darbo tikslus, ar gauti jų sutikimai dalyvauti tyrime.

Baigiamųjų magistro darbų vadovai dažnai sulaukia studentų klausimo, kokio dydžio turėtų būti tiriamųjų imtis. Konkretaus privalomo baigiamajam magistro darbui tiriamųjų skaičiaus, nežinant visų planuojamo darbo aspektų (pavyzdžiui, kiek plačiai paplitęs magistranto tyrinėjamas reiškinys, planuojamas kokybinis ar kiekybinis tyrimas ir pan.), pateikti neįmanoma. Pagrindinis principas, kurio reikėtų laikytis planuojant tyrimą, yra šis: turėtų būti pasirinkta tokia tiriamųjų imtis, kuri leistų pasiekti išsikeltą darbo tikslą.

Tyrimo metodika (metodai). Šiame skyriuje aprašomi tyrimo metodai ir pagrindžiamas jų pasirinkimas (kodėl pasirinkti šie, o ne kiti). Tekste turėtų būti įvardyti naudojamų tyrimo metodikų

ar metodų autoriai. Jei, pavyzdžiui, magistrantas darbe naudoja testą, kuris yra adaptuotas Lietuvos populiacijai, tai nurodomi ir testo adaptacijos Lietuvoje autoriai. Naudotos metodikos pavyzdį reikėtų pateikti darbo prieduose. Taip pat šiame skyriuje pristatomi naudoti statistiniai tyrimo duomenų apdorojimo metodai.

Tyrimo procedūra (eiga). Pateikiama, kur, kada ir kokiomis sąlygomis buvo atliekamas tyrimas. Jei buvo vykdomas eksperimentas, tai pateikiamas detalus jo aprašymas ir instrukcijos, kurios buvo pateiktos respondentams.

Tyrimo rezultatai. Šioje dalyje pateikiami ir paaiškinami gauti tyrimo rezultatai. Kad skaitytojui būtų aiškiau, rekomenduojama šią dalį suskirstyti į skyrius pagal iškeltus darbo uždavinius ir hipotezes. Pateikti rezultatai turėtų būti pakankami hipotezėms patvirtinti arba paneigti. Atkreiptinas dėmesys, kad darbo skyrius neturėtų prasidėti ir baigtis lentele ar paveikslu (skaičiais pateikti rezultatai turėtų būti komentuojami tekstu ir nekartoti skaitmeninės raiškos), o pačios lentelės turėtų būti pateiktos taip, kad tyrimo rezultatai būtų suprantami. Taip pat svarbu, kad naudojami statistinės analizės metodai būtų adekvatūs darbo hipotezėms patikrinti.

Lentelės numeris ir pavadinimas rašomi lentelės viršuje. Lentelės numeruojamos eilės tvarka nuosekliai visame darbe 1, 2, 3 ir t. t. Kiekviena lentelė turi būti tinkamai integruota į tekstą arba pateikta prieduose, nurodant jos numerį tekste (žr. 1 lentelę; žr. 2 priede 1 lentelę). Lentelės pavadinimas turi atspindėti, kokie rezultatai joje pateikiami. Pavyzdžiui:

1 lentelė. Berniukų ir mergaičių ekstraversijos išreikštumo palyginimas.

	N	Vid. rangas	Vidurkis ± st. nuokr.	Reikšm. p (2-pusis)
Berniukai	124	54,85	15,53±3,65	0,011
Mergaitės	105	44,58	11,83±3,14	

Duomenys tekste neturėtų kartoti duomenų lentelėse, nebent nurodant gautą statistinį patikimumą. Teisingas lentelės komentaras būtų: berniukams būdinga labiau išreikšta ekstraversija nei mergaitėms (p=0,011, Mann-Whitney U testas; žr. 1 lentelę).

Statistinis reikšmingumo lygmuo tikrinant statistines hipotezes visuose testuose yra 0,05. Jei tikrinant hipotezę gautas statistinis reikšmingumas p=,000, pristatant rezultatus reikia nurodyti p<0,0001. Lentelėse pateikiami tie statistiniai duomenys, kuriais remiantis būtų galima suprasti ir interpretuoti tyrimo rezultatus (tiriamųjų skaičių, laisvės laipsnių skaičių, vidurkius, standartinius nuokrypius, vidutinius rangus, testo statistiką, gautą statistinį reikšmingumo lygmenį, dispersijų lygybės įvertinimą ir pan.). Kokius statistinius rodiklius pateikti lentelėse, paveiksluose, kaip juos apvalinti ir aprašyti, skaitykite literatūroje apie mokslinių tyrimų metodologiją ir metodus (Kardelis,

2005; Martišius, 1999). Ruošdamiesi rezultatų pristatymui, turėtumėte pasitarti su savo darbo vadovu.

Paveikslo numeris ir pavadinimas rašomi po paveikslu. Kiekvienas paveikslas turi būti tinkamai integruotas į tekstą arba pateiktas prieduose, nurodant jo numerį tekste (žr. 1 paveikslą). Paveikslai numeruojami eilės tvarka nuosekliai visame darbe 1, 2, 3 ir t. t.

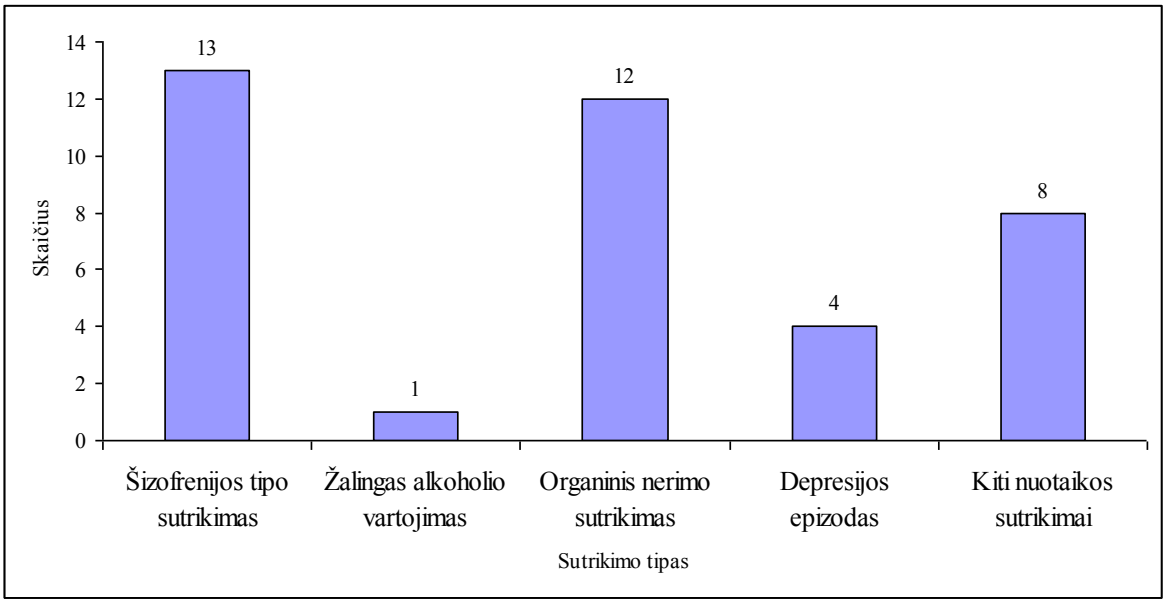

1 paveikslas. Tiriamųjų pasiskirstymas į grupes pagal sutrikimo tipą.

Pateikiant kito autoriaus paveikslą ar lentelę, reikia nurodyti šaltinį. Pavyzdžiui:

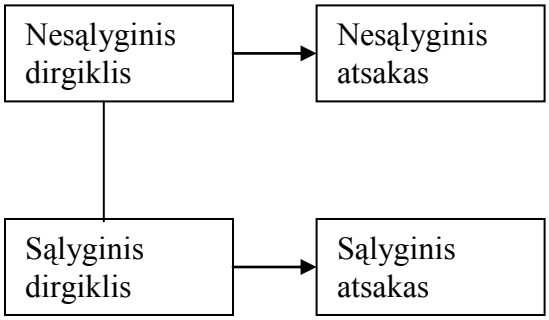

2 paveikslas. Klasikinis sąlygojimas.

Parengta pagal: Rescorla, R. A., Wagner, A. R. (1972). *A theory of Pavlovian conditioning: Variations in the effectiveness of reinforcement and nonreinforcement*. In A. H. Black, W. F. Perokasy (Eds.). *Classical conditioning II: Current theory*. New York: Appleton-Century-Crofts, p. 28.

Darbe turi būti pateikta ta informacija, kuria remdamasis skaitytojas galėtų vertinti ir interpretuoti rezultatus, nežiūrėdamas į priedus. Papildomus statistinius rezultatus galite pateikti prieduose, tekste pateikdami nuorodą į juos.

Tyrimo rezultatų aptarimas. Pagrindinis šio skyriaus tikslas – susieti literatūros analizės ir magistranto atlikto empirinio tyrimo rezultatus į vieną visumą. Magistrantas interpretuoja savo tyrimo rezultatus, lygindamas juos su kitų mokslininkų gautais tyrimų rezultatais, pateikia savo samprotavimus, kodėl gauti tokie rezultatai, ką, jais remiantis, galima teigti apie tyrinėjamą reiškinį.

Šioje dalyje taip pat gali būti pateikiami pasiūlymai ateities tyrimams – kaip problema galėtų būti tiriama toliau, kokie buvo atlikto tyrimo trūkumai ir kaip juos būtų galima pataisyti.

Išvados. Šioje dalyje magistrantas pateikia pagrindinius teiginius, apibūdinančius darbo rezultatus. Jos yra numeruojamos arabiškais skaitmenimis. Išvados turi atsakyti į darbe keltus klausimus, atitikti hipotezes, neturėtų būti per daug smulkmeniškos, bet ir ne abstrakčios. Negali būti pateiktos išvados tais klausimais, kurie buvo nenagrinėti pagrindinėse darbo dalyse. Pristatant išvadas, neturi būti pateikiami rezultatai skaitmenine išraiška, o kalbama apie nagrinėjamą reiškinį.

Rekomendacijos. Šioje dalyje magistrantas turi pateikti praktines rekomendacijas, susijusias su analizuojama problema (tėvams, mokytojams, gydytojams ar pan.). Rekomendacijos turi būti konkrečios, glaudžiai susijusios su gautais tyrimo rezultatais, reikia nurodyti, kam jos skiriamos. Ši darbo dalis leistų magistrantui pamąstyti, kokia praktinė jo tyrimo reikšmė, kaip jis šio tyrimo rezultatus gali panaudoti praktiniame darbe.

Santrauka (lietuvių kalba). Santrauka yra trumpas baigiamojo magistro darbo esmės išdėstymas. Ji turėtų būti ne ilgesnė kaip 1 puslapio apimties. Santraukoje turi būti nurodyta darbo autoriaus vardas, pavardė, baigiamojo darbo tikslus pavadinimas, darbo vadovo mokslinis laipsnis, pedagoginis vardas, vardas ir pavardė, aukštosios mokyklos, fakulteto ir katedros pavadinimas. Santraukoje turėtų būti pateikta darbo problema (glaustai 1-2 sakiniais), darbo tikslas, naudoti metodai, tiriamųjų imtis, pristatyti pagrindiniai rezultatai ir gautos išvados. Santrauka turi leisti suprasti, apie ką parašytas baigiamasis magistro darbas (suprasti darbo esmę), ir skirta padėti skaitytojui apsispręsti, skaityti ar neskaityti darbą.

Summary (santrauka anglų kalba). Santrauka į anglų kalbą turi būti išversta be klaidų. Darbo pavadinimas turėtų būti taisyklingai išverstas, nes taip, kaip suformuluotas, bus įrašytas į priedėlį prie diplomo.

Literatūros sąrašas. Literatūros sąrašas turi būti paruoštas pagal tam tikrus reikalavimus. Kai apie tam tikrą darbą sužinota iš antrinio šaltinio, neleistina į sudaromą sąrašą perkelti pirminio šaltinio bibliografinių duomenų. Tokiu atveju tekste nurodoma, kad remiamasi antriniu šaltiniu, ir jis įtraukiamas į literatūros sąrašą (Bliumas, 2005).

Lietuvoje dar nėra priimta standartizuota bibliografinio aprašo pateikimo tvarka. Socialiniuose moksluose taikomos Amerikos psichologijos asociacijos bibliografinių nuorodų taisyklės (Kardelis, 2005).

Periodiškai leidžiamas šaltinis	Endriulaitienė, A. ir Martišius, V. (2003). Pasirenkamo rizikos lygio pastovumas įvairiose situacijose. *Psichologija, 28,* 28–40. Holaday, M., & Smith, A. (1995). Coping skills training: evaluating a training model. *Journal of Mental Health Counseling, 17,* 360–367.
Trijų–šešių autorių šaltinis periodiniame leidinyje	Lasko, N. B., Repak, A. L., Metzger, L. J., Orr, S. P., & Pitman, R. K. (2002). Performance on visuospatial copying tasks in individuals with chronic posttraumatic stress disorder. *Psychiatry Research, 112*, 263–268.
Daugiau nei šešių autorių šaltinis periodiniame leidinyje	Wolchik, S. A., West, S. G., Sandler, I. N., Tein, J., Coastsworth, D., Lengua, L., et al. (2000). An experimental evaluation of Theory-based mother and mother-child programs for children of divorce. *Journal of Consulting and Clinical Psychology, 68*, 843–856.
Autoriaus ir grupės tyrėjų leidžiamas periodinis leidinys	Wilkinson, L., & Task Force on Statistical Inference, APA Board of Scientific Affairs (1999). Statistical methods in psychology journals: Guidelines and explanations. *American Psychologist, 54(8),* 594–604.
Šaltinis, kurio autorius – organizacija ar žmonių grupė	Lietuvos statistikos departamentas (2007). Informacija apie neįgaliųjų socialinę integraciją 2006 m. Vilnius: Informacijos-leidybos centras.
Šaltinis, kurio autorius ir leidėjas sutampa	Socialinės apsaugos ir darbo ministerija (2005). Interneto kompiuterinių žaidimų įtaka smurtui prieš vaikus: tyrimo ataskaita. Vilnius: Autorius.
Priimtas spaudai, dar nepublikuotas šaltinis	Martišius, V. (priimta spaudai). Konteksto samprata tiriant pažinimo procesus. *Psichologija.* Durazzo, T. C., Cardenas, V. A., Studholme, C., Weiner, M. W., & Meyerhoff, D. J. (in press). Non-treatment-seeking heavy drinkers: Effects of chronic cigarette smoking on brain structure. *Drug & Alcohol Dependence.*
Šaltinis ne anglų ar lietuvių kalba	Schulz, P., Jansen, L. J., und Schlotz, W. (2005). Stressreaktivität: theoretisches Konzept und Messung [Reaktyvus stresas: teorinė koncepcija ir vertinimas]. *Diagnostica*, *51(3)*, 124–133.
Neperiodiškai leidžiamas šaltinis	Socialinės apsaugos ir darbo ministerija (2005). Vaikų, patyrusių seksualinę prievartą, ir jų artimųjų reabilitacija ir reintegracija: metodinės rekomendacijos psichologams. B. Kuodytė (sud.). Vilnius: Autorius.
Knyga, monografija	Bitinas, B. (2006). *Edukologinis tyrimas: sistema ir procesas.* Vilnius: Kronta.

	Rossman, P. (2002) *The future of higher (lifelong) education.* Columbia, MO: The University of Missouri, Columbia. Mitchell, T. R., & Larson, J. R., Jr. (1987). *People in organizations: An introduction to organizational behavior* (3rd ed.). New York: McGraw-Hill. Tarptautinių žodžių žodynas (2001). A. Kinderys (sud.). Vilnius: Alma littera.
Šaltinis laikraštyje	Schwartz, J. (1993, September 30). Obesity affects economic, social status. *The Washington Post,* p. A12. Kaušylaitė, Š. (2007 m. vasario 6 d.). Akimirkos po moksleivio savižudybės – sunkios ne tik artimiesiems. *Lietuvos rytas*, p. 8.
Šaltinis laikraštyje be autoriaus	Naujos mokymosi paradigmos Lietuvos švietimo sistemoje (2005 m. gegužės 2 d.). *Respublika*, p. 7.
Neperiodinio leidinio dalis, knygos skyrius	O'Neil, J. M. & Egan, J. (1992). Men's and women's gender role journeys: Metaphor for healing, transition, and transformation. In B. R. Wainrib (Ed.). *Gender issues across the life cycle* (p. 107–123). New York: Springer.
Periodinis leidinys internete	Proctor, R., & Capaldi, E. (2003). Teaching scientific methodology. *Observer, 16 (1)* [žiūrėta: 2005-11-12]. Prieiga per internetą: <http://www.psychologicalscience.org/teaching/tips/ tips_0103.html>.
Dokumentas, medžiaga internete	Leymann, H. (1997). *The mobbing encyclopaedia. Bullying; Whistleblowing* [žiūrėta: 2006-12-12]. Prieiga per internetą: <http://www.leymann.se/English/frame.html>. Wikipedia (2005). *Logistic function: The S-curve of growth* [žiūrėta: 2006-12-12]. Prieiga per internetą: <http://en.wikipedia.org/wiki/Logistic_curve>.
Konferencijos medžiaga	Bružaitė, J., ir Jurgaitytė-Avižienė, A. (2005 m. gegužės 6 d.). *Namuose ir globos namuose gyvenančių senų žmonių mirties nerimo lygis*. Pranešimas skaitytas II Jaunųjų mokslininkų psichologų konferencijoje, Vilnius: VU.
Daktaro disertacija	Bukšnytė, L. (2001). *Vyresnių klasių moksleivių asmenybės ypatumų svarba prisitaikymo mokykloje sunkumų įvertinimui ir numatymui*. Daktaro disertacija, Vytauto Didžiojo universitetas, Kaunas.
Magistro tezės	Butkutė, R. (2005). *Krūties vėžiu sergančių moterų gyvenimo susirgus įprasminimas*. Magistro tezės, Vytauto Didžiojo universitetas, Kaunas.
Elektroninė laikmena	Bernstein, D. G., & Nash, P. W. (2002). *PsychAbilities: to accompany Bernstein, Nash "Essentials of psychology"* (2nd ed.), [CD-ROM], Boston: Houghton Mifflin.

Visi literatūros sąraše pateikti šaltiniai turėtų būti cituojami, analizuojami ar paminėti darbe. Netoleruojama, kai magistrantas, norėdamas, kad jo literatūros sąrašas atrodytų gausesnis, pateikia tokius šaltinius, kurie nebuvo panaudoti darbe. Šaltiniai literatūros sąraše pateikiami abėcėlės tvarka.

Priedai. Priedų dalyje pateikiami duomenys, kurie yra ne tokie svarbūs analizuojamai problemai, arba medžiaga, užimanti daug vietos, anketų, kurios buvo naudojamos tiriamųjų apklausai, pavyzdžiai. Pažymėtina, kad prieduose paprastai pateikiama medžiaga, skirta pagrindinius duomenis patikslinti, papildyti, o ne patys pagrindiniai duomenys. Prieduose pateikta informacija turėtų būti bent trumpai aptarta ar paminėta atitinkamų darbo dalių tekste. Pagrindiniame tekste duodama nuoroda į priedą. Kiekvienas priedas pradedamas naujame puslapyje.

Baigiamojo magistro darbo gynimas ir vertinimo procedūra

Parašytas ir įrištas darbas pateikiamas darbo vadovui, kuris įvertina jo atitikimą baigiamiesiems magistro darbams keliamiems reikalavimams. Jei darbas, vadovo nuomone, atitinka minėtus reikalavimus, vadovas raštu pateikiamame savo atsiliepime apie darbą rekomenduoja leisti šį darbą ginti viešame baigiamųjų magistro darbų gynime. Darbo vadovas gali ir nerekomenduoti ginti darbą (žr. Bendrieji baigiamojo magistro darbo reikalavimai). Tada turi motyvuoti savo sprendimą.

Baigiamojo magistro darbo 3 egzemplioriai ne vėliau kaip likus 2 savaitėms iki viešo darbo gynimo (tiksli baigiamųjų darbų pristatymo data kiekvienais metais paskelbiama katedroje) pristatomi į Teorinės psichologijos katedrą.

Tada darbas duodamas skaityti recenzentui. Recenzentas atidžiai perskaito darbą ir raštu pateiktoje recenzijoje išanalizuoja darbo stipriąsias ir silpnąsias puses, pateikia pastabas ar užduoda klausimus magistrantui. Recenzija baigiama išvada apie darbo atitikimą / neatitikimą baigiamiesiems magistro darbams keliamiems reikalavimams. Recenzija pateikiama Teorinės psichologijos katedrai ne vėliau kaip 2 dienos iki viešo darbų gynimo. Magistrantas turi teisę susipažinti su recenzija ir pasiruošti atsakyti į recenzento klausimus.

Baigiamojo magistro darbo įvertinimą (pažymį) nusprendžia baigiamųjų darbų vertinimo kvalifikacinė komisija, prieš tai susipažinusi su darbo vadovo ir recenzento vertinimais (plačiau apie baigiamųjų darbų gynimo ir vertinimo tvarką rasite VDU Studijų reguliamine bei Rektoriaus patvirtintoje Baigiamųjų darbų rengimo ir gynimo tvarkoje).

Darbo neleidžiama gintis, jei studentas nėra pabaigęs visos studijų programos ar darbas nepateikiamas numatytu laiku. Nustačius plagijavimo, akademinio nesąžiningumo atvejį, jo ginti neleidžiama ir apie tai informuojamas Socialinių mokslų fakulteto dekanas.

Baigiamojo magistro darbo gynimas vyksta šia tvarka:

- Baigiamojo darbo gynimo kvalifikacinės komisijos pirmininkas praneša ginančio darbą magistranto vardą, pavardę ir darbo pavadinimą, įvardija darbo vadovą ir recenzentą.
- Magistrantui suteikiama apie 10 minučių savo darbo pristatymui. Per šį laiką magistrantas turėtų atskleisti nagrinėjamą problemą ir jos aktualumą, pristatyti darbo tikslą, uždavinius, hipotezes, tyrime naudotus metodus ir tiriamuosius, pateikti svarbiausius rezultatus, išvadas ir pasiūlymus (jei tokie yra).
- Komisijos narių klausimai ar pastabos.
- Recenzento atsiliepimas.
- Studento atsakymai į recenzento klausimus ir pastabas.
- Darbo vadovo atsiliepimas.
- Baigiamasis magistranto žodis (jei magistrantas to pageidauja).

Vertindama baigiamąjį magistro darbą komisija atsižvelgia į šiuos kriterijus:

a) pristatymą darbo gynimo procedūros metu.

Vertinant baigiamąjį darbą atsižvelgiama į magistranto pateikto savo darbo pristatymo aiškumą, sklandumą ir vaizdinės medžiagos kokybę; taip pat į magistranto gebėjimą argumentuotai atsakyti į recenzento ar komisijos narių klausimus, mokėjimo paaiškinti analizuojamus darbo aspektus, metodų pasirinkimo adekvatumą ir pan. Magistranto darbo rezultatai gali būti deramai neįvertinti dėl to, kad nebuvo tinkamai pristatyti. Todėl rekomenduojama parengtą pristatymą pabandyti parepetuoti įrašant jį į vaizdajuostę, pristatant jį kolegoms, namiškiams ar darbo vadovui. Tokiu būdu galima pasitikrinti, ar paruoštas pranešimas „tilps“ į nustatytą laiko reglamentą (10 min.), ar klausytojams yra aiškūs pateikiami darbo rezultatai, ar suprantamai paruošta vaizdinė medžiaga ir pan.

b) baigiamojo darbo atitikimą metodiniams reikalavimams. Paprastai vertinama:

- ar darbe yra visos moksliniam darbui reikalingos struktūrinės dalys;
- gebėjimas sisteminti ir analizuoti mokslinę literatūrą;
- ar analizuojama naujausia literatūra lietuvių ir užsienio kalbomis;
- ar cituodamas kitus autorius, perpasakodamas jų mintis magistrantas laikosi bendrų citavimo taisyklių; ar visi bibliografiniai šaltiniai įtraukti į bibliografinę rodyklę;

- ar darbe magistrantas pateikia savo samprotavimus perskaitytų kitų autorių darbų atžvilgiu, taip parodydamas savo gebėjimą moksliškai mąstyti;
- ar aiškiai apibrėžta, tinkamai suformuluota problema, atskleista mokslinė ir praktinė darbo reikšmė;
- ar iš problemos logiškai išplaukia ir yra tinkamai suformuluoti darbo tikslas ir uždaviniai;
- ar darbo tema, problema, tikslas, literatūros analizė, išvados siejasi tarpusavyje (išplaukia viena iš kitos) ir sudaro loginę, nuoseklią darbo struktūrą;
- ar pateikiami vartojamų svarbiausių sąvokų apibrėžimai ir jų laikomasi visuose darbo skyriuose;
- ar hipotezės suformuluotos atsižvelgiant į reikalavimus (žr. Martišius, 1999);
- ar tyrimo metodologija aiškiai išplaukia iš teorinės tyrimo dalies;
- ar pasirinkta tinkama tyrimo schema;
- ar tiriamųjų imtis pakankama hipotezėms patikrinti; ar tiriamųjų imties charakteristika atitinka darbo tikslą, tikrinamas hipotezes;
- ar pasirinkti tyrimo metodai yra aiškiai aprašyti ir tinkami iškeltam tyrimo tikslui pasiekti, tyrimo hipotezėms patikrinti;
- ar tyrimo rezultatų apdorojimui panaudoti tinkami statistinės analizės metodai;
- ar tyrimo rezultatai aprašyti aiškiai ir išsamiai; ar jie ne tik aprašyti, bet rezultatų aptarimo skyriuje ir analizuojami, lyginami su kitų autorių atliktais tyrimais;
- ar išvados konkrečios, pagrįstos, atspindinčios pagrindinius darbo rezultatus ir patvirtinančios / paneigiančios darbe iškeltas hipotezes;
- ar darbas parašytas taisyklinga lietuvių kalba.

c) darbo vadovo ir recenzento atsiliepimus.

Jei baigiamasis darbas įvertinamas neigiamu pažymiu (mažesniu nei 5), tai studentas turi rengti naują darbą, kurio temą tvirtina Rektorius fakulteto tarybos teikimu. Tokiu atveju darbas gali būti ginamas ne anksčiau kaip kitais mokslo metais.

ETINIAI MOKSLINIO DARBO RENGIMO KLAUSIMAI

Pagrindiniai etikos reikalavimai, kurių privaloma laikytis organizuojant tyrimą ir rašant mokslinį darbą (APA, 2001):

Tyrėjo atsakomybė. Asmuo, rengiantis mokslinį darbą (toliau *tyrėjas)*, organizuoja tyrimą, atsižvelgdamas į tiriamųjų gerovę ir orumą. Tyrėjas yra atsakingas už etišką tyrimo vykdymą tiek

asmeniškai, tiek už asmenis, kurie padeda vykdyti tyrimą. Tyrėjas ir jo pagalbininkas gali vykdyti tik tas užduotis, kurias atlikti turi pakankamą kompetenciją.

Kišimosi į privatų gyvenimą ribojimas. Rašydamas mokslinį darbą, tyrėjas laikosi profesinių santykių etikos, duomenis vertina remdamasis konkrečiais moksliniais ir profesiniais tikslais. Tyrimas gali būti atliekamas ir duomenys moksliniame darbe naudojami tik tiriamajam sutikus raštu.

Sutikimas atlikti tyrimą. Tiriamajam suprantamu būdu tyrėjas jį informuoja apie tyrimą ir gauna tiriamojo sutikimą atlikti tyrimą. Sutikimas pateikiamas raštu. Sutikimo formoje turi būti tiksliai paaiškinama, kokiu tikslu atliekamas tyrimas, kas bus tiriama, kur bus naudojami tyrimo duomenys, aptariamas konfidencialumo klausimas. Tiriamajam suprantamu būdu tyrėjas jį informuoja apie tyrimo pobūdį, laisvę pasirinkti – dalyvauti ar nedalyvauti tyrime, laisvę bet kuriuo metu pasitraukti iš tyrimo, apie galimas pasekmes atsisakant tyrimo ar pasitraukiant iš jo jam nepasibaigus, apie numatomas pasekmes sutikus dalyvauti tyrime (rizika, diskomfortas, nepalankus poveikis, konfidencialumo apribojimo galimybė ir pan.). Tyrėjas suprantamai pateikia visą informaciją, kurios prašo tiriamasis. Jei tiriamasis yra neįgalus ir tinkamai nesupranta informacijos apie tyrimą, tyrėjas apie tyrimą atitinkamai informuoja tiriamąjį ir gauna jo sutikimą, taip pat informuoja ir gauna sutikimą iš asmens, kuris teisiškai yra atsakingas už tiriamąjį.

Konfidencialumo išlaikymas. Tyrėjas įsipareigoja ir imasi visų reikalingų priemonių, kad užtikrintų asmenų, su kuriais dirba, konsultuoja, kurių duomenis naudoja moksliniame darbe, anonimiškumą, laikosi konfidencialumo principo. Apibendrintą informaciją tyrėjas gali naudoti moksliniame darbe tik tiriamajam sutikus.

Duomenų saugojimas. Asmuo, renkantis, apdorojantis ir saugantis tyrimo duomenis, remiasi psichologo darbo kodeksu ir kitais jo darbą reglamentuojančiais įstatymais.

Rezultatų pateikimas. Tyrėjas neklastoja duomenų ar rezultatų rengdamas mokslinį darbą. Jei tyrėjas aptinka tam tikrus neatitikimus arba klaidas duomenyse, jis imasi veiksmų toms klaidoms pataisyti ir apie tai informuoti kitus.

Plagijavimas. Tyrėjas nepateikia svetimo darbo rezultatų, duomenų, tam tikrų interpretacijų kaip savų, net jei kito asmens darbo rezultatai ar duomenys paminimi atsitiktinai.

Autoriaus indėlis. Tyrėjas prisiima nuopelnus tik už tą veiklą, kurią realiai atliko.

Pakartotinė publikacija iš tų pačių duomenų. Tyrėjas pakartotinai nepristato rezultatų kaip originalių, jei jie buvo publikuoti anksčiau. Tai nesusiję su publikacijų pakartotiniu spausdinimu, turint atitinkamus leidimus / sutikimus.

Daugiau informacijos apie psichologo profesinę etiką rasite šiuose leidiniuose: APA (2001). *Publication Manual of the American Psychological Association* (5th ed.). Washington, DC: American Psychological Association; Europos psichologų profesionalų asociacijų federacijos etikos principai (1996).

Naudotos literatūros sąrašas:

1. APA (2001). *Publication Manual of the American Psychological Association* (5th ed.). Washington, DC: American Psychological Association.
2. Bliumas, R. (2005). *Rašto darbų rengimo, vertinimo ir saugojimo filosofijos fakultete tvarka*. Vilnius: VU.
3. Černius, V. J. ir Teresevičienė, M. (1996). *Kaip rašyti magistro studijų baigiamąjį darbą (tezes)?* Kaunas: VDU.
4. Europos psichologų profesionalų asociacijų federacijos etikos principai (1996). A. Gučas, E. Rimkutė, D. Gailienė (sud.) [žiūrėta: 2007-04-23]. Prieiga per internetą: <http://www.lps.vu.lt/index.php?id=kodeksas#etika>.
5. Kardelis, K. (2005). *Mokslinių tyrimų metodologija ir metodai*. Šiauliai: Lucilijus.
6. Martišius, V. (1999). *Psichologijos metodai*. Vilnius: Egalda.
7. Nurmi, J. E. (2002, October 10). *Writing a Scientific Article*. A Talk in Survey Methodology and Statistics Workshop. Vilnius.
8. Rienecker, L. & Jorgensen, P. S. (2003). *Kaip rašyti mokslinį darbą*. Vilnius: Aidai.
9. Ruževičius, J. (2003). *Magistrantūros studijos ir magistro darbo rašymas*. Mokomasis leidinys. Vilnius: VU.
10. Teresevičienė, M., Linkaitytė, G. M., Gedvilienė, G., Sajienė, L. ir Valiuškevičiūtė, A. (2005). *Edukologijos magistro studijose rengiami darbai*. Kaunas: VDU.
11. Vaitkevičius, R. ir Saudargienė, A. (2006). *Statistika su SPSS psichologiniuose tyrimuose*. Kaunas: VDU.
12. VDU Studijų reguliaminas (2007). Kaunas: VDU.

Priedas 1

VYTAUTO DIDŽIOJO UNIVERSITETAS

Socialinių mokslų fakultetas

Teorinės psichologijos katedra

Evelina Kavaliauskaitė

SERGANČIŲJŲ ŠIZOFRENIJA PSICHOSOCIALINĖ REABILITACIJA IR PSICHOTERAPIJA

Kursinis darbas Nr. 1

Sveikatos psichologija

Vadovas: prof. habil. dr. A. Goštautas

KAUNAS 2007

Priedas 2

VYTAUTO DIDŽIOJO UNIVERSITETAS

Socialinių mokslų fakultetas

Teorinės psichologijos katedra

Jolanta Budreckienė

PAAUGLIŲ SOCIALINIO STATUSO IR EMOCIJŲ BEI ELGESIO PROBLEMŲ RYŠYS

Psichologijos magistro darbas

Mokyklinė psichologija

Vadovas: soc. m. dr. L. Bukšnytė

Apginta: 2007

KAUNAS 2007

Priedas 3

SANTRAUKA

Vardas Pavardė. Raumenų relaksacijos efektyvumas mažinant padidėjusį arterinį kraujospūdį: psichologijos magistro darbas / Mokslinis vadovas prof. habil. dr. V. Pavardė. Vytauto Didžiojo universitetas. Socialinių mokslų fakultetas. Teorinės psichologijos katedra. – Kaunas, 2005. – 60 p. [Rankraštis]. Saugomas VDU bibliotekoje.

Raktiniai žodžiai: arterinis kraujo spaudimas, vyrai, moterys, profilaktiniai grupiniai užsiėmimai, gyvenimo stilius.

Tyrimo tikslas – įvertinti raumenų relaksacijos efektyvumą padidėjusiam kraujo spaudimui bei gyvenimo stiliui keisti.

Tyrime dalyvavo 675 Kauno miesto gyventojai (vyrai ir moterys), tarptautinės programos MONICA dalyviai, kuriems nustatytas kraujospūdis buvo lygus arba aukštesnis už 140 milimetrų gyvsidabrio stulpelio sistolinis ir (arba) 90 – diastolinis. Iš pakviestųjų keturių užsiėmimų kursą baigė 71 (20,7 proc.) vyrai ir 42 (12,7 proc.) moterys.

Tiriamieji dalyvavo keturiuose vienos valandos užsiėmimuose, kurie vyko kartą per savaitę vakare. Siekiant įvertinti raumenų relaksacijos efektyvumą kraujospūdžiui mažinti bei gyvenimo stiliui keisti tarp asmenų su padidėjusiu kraujospūdžiu, buvo vedami trijų rūšių užsiėmimai, kuriuose taikyta: a) raumenų relaksacija (modifikuotas Jacobson progresuojančios raumenų relaksacijos metodas), b) pokalbis (diskusija) gyvenimo stiliaus klausimais esant padidėjusiam kraujospūdžiui, c) raumenų relaksacijos ir diskusijos derinimas. Kiekvieno užsiėmimo pradžioje ir pabaigoje buvo matuojamas kraujo spaudimas. Pirmojo ir paskutiniojo užsiėmimų metu tiriamųjų buvo prašoma atsakyti į gyvenimo stiliaus klausimus.

Tyrimo rezultatai parodė, kad sistolinis ir diastolinis arterinis kraujospūdis vyrams ir moterims profilaktinių užsiėmimų metu taikant įvairias psichologinio poveikio priemones mažėja skirtingai. Sistolinis AKS vyrams labiau mažėjo raumenų atpalaidavimo užsiėmimuose, moterims – pokalbių metu. Diastolinis AKS labiausiai mažėjo raumenų atpalaidavimo užsiėmimuose ir vyrams, ir moterims.

Raumenų relaksacijos ir diskusijos derinimas pritraukia į profilaktinius užsiėmimus daugiau vyrų, pokalbio užsiėmimai – moterų, gyvenimo stilių keisti labiau sekėsi vyrams, dalyvavusiems mišriuosiuose užsiėmimuose.

SUMMARY

Vardas Pavardė. Effectiveness of muscle relaxation in lowering elevated blood pressure: Master Thesis in Psychology / Scientific adviser prof. V. Pavardė. Kaunas: Vytautas Magnus University, 2005. – 60 p. [Manuscript]. Kept in the Library of Vytautas Magnus University.

Key words: arterial blood pressure, men, women, preventive group sessions, life style.

The aim of the study was to assess the effectiveness of muscle relaxation upon lowering blood pressure as well as changing life style habits within the period of our preventive group sessions for persons with elevated blood pressure.

The subjects of the study were 675 men and women, Kaunas residents, participants of the International study MONICA, with blood pressure equal to or more than 140 mm Hg systolic, and /or 90 diastolic. 71 (20,7 per cent of the invited) and 42 (12, 7 cent of the invited) men and women, respectively, attended all four preventive group sessions.

The patients were invited to four hourly group sessions, which were held in the evening after working hours. The sessions differed as to the psychological method applied: a) muscle relaxation (modified Jacobson progressive muscle relaxation method), b) discussion on life style changes for persons with elevated blood pressure, c) combination of muscle relaxation and discussion. Blood pressure was measured at the beginning and the end of every session. At the first and the last sessions participants were asked to fill in the questionnaire on life style habits.

The results of the study showed that systolic and diastolic blood pressure lowers differently for men and women in different preventive group sessions. Systolic blood pressure decreased more among men at the relaxation sessions and among women at discussion sessions. Diastolic blood pressure decreased more effectively in relaxation sessions both for men and women.

Combination of muscle relaxation and discussion attracts more men, while discussion is more attractive for women. More life style changes occurred among men, participating in the sessions where muscle relaxation and discussion were combined.

Priedas 4

SMF Tarybos posėdžio, įvykusio 2007 01 22 d., nutarimas

Akademinis nesąžiningumas

Plagijavimas
Moksliniuose darbuose dažnai pristatomos kitų autorių mintys, tyrimų duomenys ir išvados. Intelektualine prasme nesąžininga pateikti kitų autorių minčių išsamiai ir aiškiai neminint autorių pavardžių ir nepateikiant tikslių nuorodų į šaltinius. Plagijavimas yra nesugebėjimas nurodyti šaltinio (autoriaus), iš kurio cituojamos mintys ar duomenys ir/ar perrašant šaltinio žodžius kaip savo paties(-ios), nepateikiant autoriaus žodžių kaip citatos.

Nesąžiningas akademinis elgesys taip pat apima bandymus nesąžiningai elgtis testų ar egzaminų metu arba rengiant bet kokį kursinį darbą:

- originalaus studento darbo pateikimas užskaitymui dviejuose ar daugiau skirtingų kursų, be išankstinio suderinimo su dėstytoju;
- naudojimasis neleistinais šaltiniais egzamino metu;
- egzamino ar testo laikymas už kitą asmenį;
- nusirašymas nuo kito asmens ar leidimas kitam studentui nusirašyti nuo savo testo, užduoties ar egzaminų lapo;
- bendravimas bet kokia forma su kitu studentu testo ar egzamino metu;
- kito studento darbo pateikimas kaip savo;
- pirkimas ar pardavimas bet kokio darbo, kurį reikia pateikti atsiskaitymui, ar tarpininkavimas padedant parduoti ar pirkti tokią medžiagą;
- bet kokios pirktos medžiagos pateikimas kaip savo darbo;
- rezultatų falsifikavimas per laboratorinius užsiėmimus ar mokslinius tyrimus.

Vadovaujantis VDU prorektoriaus įsakymu 2006 12 04 Nr. 672a „Dėl studentų nesąžiningumo atvejų vertinant studijų pasiekimus“, akademinis nesąžiningumas baudžiamas neužskaitant išklausyto kurso.